

Leren van een tweede taal door te doen

De Total Physical Response (TPR) als methodiek bij NT2 -woordenschatverwerving

Esther Pouw

Een van de cruciale factoren waarom leerlingen uit risicogroepen vaak falen in het onderwijs, is een beperkte woordenschat (Vernooy, 2011). Met de toename van absolute NT2 leerlingen, leerlingen die nog geen woord Nederlands kennen, dienen leraren een kant en klare methodiek in huis te hebben. Hoe vind je als leraar het juiste handelingsrepertoire voor deze doelgroep en hoe ziet deze methodiek eruit? In dit artikel wordt een onderzoek naar het antwoord op deze vraag beschreven.

Communicatie ligt aan de basis van onderwijs. Bij binnenkomst van een absolute NT2 leerling op de Nederlandse school is dit enkel mogelijk met handen- en voetenwerk. Dit is echter ontoereikend om het onderwijs te kunnen volgen. De communicatie tussen de leraar en de leerling kent dan vele momenten van onbegrepen bedoelingen. Hoe kunnen deze leerlingen onderwijs volgen, als zij de taal niet begrijpen?

Hiervoor moet er terug worden gegaan naar de basis van het communiceren: de woordenschat.

Verwerven van een tweede (taal-) woordenschat

Wanneer absolute NT2 leerlingen starten op de Nederlandse basisschool, zullen deze een 'stille periode' doormaken, waarin zij niets zullen zeggen (Kuiken, Vermeer, Appel, Kurvers, Litjens, Mooren & Verhallen, 2005). In deze periode zijn ze wel actief bezig de Nederlandse taal te leren begrijpen door actief te luisteren naar de mensen in hun omgeving. Hierdoor wordt de woordenschat opgebouwd. Ze stellen hypothesen op voor de betekenis en voor bijbehorende regels van de tweede taalwoorden. Hierbij kunnen fouten worden gemaakt, die voornamelijk voortkomen uit het moeilijkheidsniveau van deze tweede taal. Eerste en tweedetaalverwerfers ontwikkelen de tussentaal (de fase waarin woordvormingsregels centraal staan) in gelijke volgorde. Echter tweedetaalverwerfers gebruiken sommige onderdelen van de eerste taal als uitgangspunt, zoals in de beginfase voornamelijk terug te zien is in de uitspraak.

De interactie met het taalaanbod en omgeving is belangrijk voor het bijstellen en opstellen van deze hypothesen (Kuiken et al., 2005). Nieuwe woorden worden vooral geleerd op basis van hun frequentie in

het taalaanbod. Om woordenschatonderwijs op maat te bieden is het voor leraren van belang voorkennis te hebben van de woordenschat die de leerling al heeft opgebouwd in zijn¹ moedertaal.

Het leren van woorden kan door middel van twee routes:

1. wanneer een woord bekend is in de moedertaal, hoeft er alleen de nieuwe klankvorm op het woordconcept uit de moedertaal geplakt te worden;
2. wanneer het woord in beide talen niet gekend wordt, moeten de relaties met de andere woorden nog worden aangeleerd. Dit gebeurt op dezelfde wijze als bij eentalige leerlingen (Kuiken et al., 2005).

Door middel van 'chuncking' worden woorden effectief opgeslagen. Hierbij wordt de informatie samengevoegd tot een groter geheel, zoals 'het regent', wordt als 'chunk' (samengevoegde informatie) samen als één 'woord' verworven.

Wegwijzers om de woordenschatroute samen te bewandelen

Wanneer er gericht gekeken wordt naar het woordenschatonderwijs aan NT2 leerlingen, springen twee methodieken eruit. Zo kan naast het inzetten van videoprentenboeken, de Total Physical Response (TPR) ingezet worden. De focus van het onderzoek, besproken in dit artikel, richt zich op de TPR vanwege de mogelijkheid van taalaanbod op maat (aansluiting bij de voorkennis).

¹ Waar hij/zijn geschreven is, kan ook zij/haar gelezen worden.

De TPR als navigatie in het tweedetaal leren

De Total Physical Response richt zich op het leren van een taal door middel van praten en tegelijkertijd fysieke activiteit (handelen). Het praten wordt gestimuleerd, maar wordt niet afgedwongen. Doordat de leraar de instructies 'dwingend' uitvoert, door erbij handelingen in te zetten, kan hij het gedrag van de leerling beïnvloeden (Asher, 2012). Pinter (2006) geeft aan dat TPR-activiteiten aansluiten bij het horen van nieuwe woorden in een betekenisvolle context en vraagt eerst non-verbale reactie (zoals geciteerd in Sühendan, 2013). Dit sluit aan bij de fases, waarin de NT2 leerling geleidelijk aan zijn taal verwerft. De TPR speelt in op de fases van de tweedetaalverwerving, op de verschillende leerstijlen en op de bewegingsdrang van de leerlingen. De fases lopen van receptief (het begrijpen van de taal) naar reproductief (herhalen van de stof) en vervolgens naar productief (het zelf praten).

Niveaus van de TPR

- Niveau 1:* het woord en de handeling wordt geïntroduceerd. ("Ik pak de schaar.")
- Niveau 2:* de handeling wordt uitgevoerd door de leerlingen. De leraar kan eventueel de handeling voordoen als de leerling aarzelt. ("Iza, pak de schaar.")
- Niveau 3:* er worden vragen gesteld. De leerlingen mogen non-verbaal en later ook verbaal antwoord geven. ("Waar is de schaar?")
- Niveau 4:* de leerlingen gaan elkaar opdrachten geven. ("Pak de schaar.")

Tabel 1: Niveaus van de TPR. Aangepast van Pot, H. (2012). T2PR bij jonge absolute beginners: een omweg waard? *Tijdschrift taal, jaargang 3(5)*, 32-38

De leraar kan met behulp van gebaren (iets aanwijzen of pakken) en/of voorwerpen uit de eigen klas de bedoeling van de opdrachten visueel versterken. Doordat de leraar de opdracht eerst zelf voordoen, kan hierdoor de betekenis gedemonstreerd worden (Asher, 2012). Door deze methode in te zetten, begrijpen de NT2 leerlingen de opdrachten en kunnen zij deze uitvoeren. De taal wordt onbewust verworven, aangezien de focus ligt op de beweging. Volgens Mirici (1999) zullen leerlingen altijd plezier hebben, wanneer de focus ligt op beweging en zo houden ze hun interesse voor het proces (zoals geciteerd in Sühendan, 2013). De leraar start bij niveau 1 en gaat vervolgens naar het volgende niveau. Als de leerling de instructie of het

niveau goed uitvoert, dan betekent dit dat hij de opdracht begrijpt.

	Niveau	Leerkracht		Leerling	
		Zegt	Doet	Doet	Zegt
Receptief	1a	Opdracht	Voorbeeld	Luisteren en kijken	Niets
	1b	Opdracht	Voorbeeld	Luisteren en (na)doen	Niets
	2a	Opdracht	Aarzelt (zo nodig voorbeeld)	Luisteren en (na)doen	Niets
	2b	Opdracht	Niets	Luisteren en doen	Niets
	3	Opdracht + vraag a) non-verbaal antwoord b) ja/nee-vraag	Niets	Luisteren en doen	Geeft antwoord
	Reproductief	c) meerkeuzevraag			
Productief		d) benoemvraag e) open vraag	Niets	Leerling B: luisteren en doen	Leerling A: geeft opdracht
	4a	Niets			
	4b	Niets	Niets		Spreekt spontaan

Tabel 2: model methodiek TPR. Overgenomen van Pot, H. (2012). T2PR bij jonge absolute beginners: een omweg waard? *Tijdschrift taal, jaargang 3(5)*, 32-38.

De TPR in de praktijk

In het kader van de Master Leren & Innoveren van de Katholieke Pabo te Zwolle is er een onderzoek uitgevoerd naar de inzet van de methodiek TPR in het woordenschatonderwijs. Het doel van dit onderzoek was om de kenmerken van het handelingsrepertoire van de leraar bij deze methodiek en de toepasbaarheid hiervan in de praktijk te onderzoeken.

Het onderzoek heeft plaats gevonden in de groepen 1/2 van de Dr. Schaepmanschool in Kampen. De populatie bestond uit NT2 leerlingen (N=2), met de kleinste Nederlandstalige woordenschat (gebaseerd op Cito-resultaten en observatie). Vanwege het belang van interactie is er gekozen voor een groepje leerlingen.

Het prototype (eerste ontwerp) is in een viertal 'sessies' uitgevoerd binnen het thema 'ziekenhuis'. Door aan te sluiten bij het thema, dat in de eigen klas van beide leerlingen centraal stond, sloot het thema aan bij de belevingswereld van de leerlingen. Dit werkt ook praktisch voor de leraar; de materialen uit de eigen klas kunnen worden ingezet.

De aan te leren (doel)woorden zijn in clusters ingedeeld. Zo werd er in de derde sessie gewerkt rondom het cluster 'het lichaam'. Hierbij hoorden de volgende woorden als 'chunks': het lichaam, de hand, de enkel, de keel, de knie en het hoofd. De onderlinge samenhang tussen deze woorden stimuleert het opslaan van de woorden in de hersenen.

De TPR in werking

De leerkracht pakt het voorwerp 'de stethoscoop' en houdt deze omhoog. Ze wijst naar het voorwerp en zegt: "de stethoscoop". Ze controleert of de leerlingen kijken en zien wat ze doet. Vervolgens legt ze de stethoscoop weer op de tafel, pakt hem en benoemt de handeling: "ik pak de stethoscoop". De leerlingen volgen haar bewegingen. Nu krijgt Z. de beurt. "Z., pak de stethoscoop." Z. pakt het voorwerp op en stopt de oorstukken in zijn oor en begint te vertellen: "moet in de oren en dan moet luisteren. Luisteren." Hij legt het uiteinde van de stethoscoop op de buik van K. De leerkracht is verrast door wat Z. al weet over dit voorwerp en

Foto 1: De TPR in werking. (foto: Esther Pouw)

Om te kijken op welke wijze de TPR door de leraar is toegepast, is voorafgaand en aan het eind van het onderzoek een meting afgenomen. Hierbij zijn de betrokkenheid, het gedrag van de leerlingen, het niveau van de beurt en of de opdracht succesvol is uitgevoerd gemeten. Uit de vergelijking tussen beide metingen blijkt dat het aantal succesvolle beurten ten opzichte van de beginmeting is toegenomen met bijna 10%. Dit kan betekenen dat de leraar de vraagstelling beter heeft

afgestemd op de individuele behoefte van de NT2 leerlingen en op het niveau van de beurt (zie tabel 2). Tevens is het aantal leerlingen met aandacht toegenomen.

Naast deze meting zijn er andere monitoringsinstrumenten ingezet en is er inzicht verkregen in de meerwaarde van TPR bij woordenschatverwerving van NT2 leerlingen.

Tot slot

Concluderend blijkt uit de metingen dat de methodiek werkt bij woordenschatverwerving bij NT2 leerlingen in de groepen 1/2. Het is een praktisch toepasbare structuur voor de leraren om woordenschatonderwijs op maat te kunnen bieden in de eigen klas. In de kleine kring of in de verlengde instructie kunnen de doelwoorden worden aangeboden. De leraar kan hierbij, als houvast, gebruik maken van de structuur van Pot (2012).

De TPR lijkt daarom het navigatiesysteem op maat voor het tweedetaalonderwijs.

Esther Pouw is masterstudent Leren & Innoveren en werkt als leraar op de Dr. Schaepmanschool in het kader van Vierslagleren

Literatuurlijst

- Asher, J. (2012). *Learning Another Language Through Actions*. Los Gatos: Sky Oaks Productions, Inc. 2.1-2.7, 2.17-2.19, 2.25-2.27, 4.1-4.5.
- Kuiken, F., Vermeer, A., Appel, R., Kurvers, J., Litjens, P., Mooren, P. & Verhallen, M. (2005). *Nederlands als tweede taal in het basisonderwijs*. Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff. 3- 36, 44-51.
- Pot, H. (2012). T₂PR bij jonge absolute beginners: een omweg waard? *Tijdschrift taal, jaargang 3(5)*, 32-38.

Sühendan, E. (2013). 3rd World Conference on Learning, Teaching and Educational Leadership- WCLTA 2012. Using Total Physical Response Method in Early Childhood Foreign Language Teaching Environments. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 93, 1766–1768.

Ontleend aan:

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042813035581?np=y>

Vernooy, K. (2011). *Een goede woordenschat. De basis voor een goede schoolloopbaan.*

Projectbureau Kwaliteit. Ontleend aan:

http://www.expertis.nl/systems/file_download.ashx?pg=550&ver=1